

Conferència de Joan Subirats (Institut de Govern i Polítiques Públiques, UAB):

‘La política és cosa dels polítics? Governança i desafecció democràtica en temps de crisi. Una mirada a la ciència política’.

Cosmocaixa, Barcelona, 16 de juny & *Fundació “la Caixa”*, Girona, 13 de maig de 2010.

Joan Subirats alerta que la societat ha de recuperar la seva capacitat de mobilització i participar activament en la vida democràtica de les seves comunitats, ja que en èpoques de crisi és quan es fa més necessari que la ciutadania prengui una actitud activa.

Quina és la causa de l'allunyament de la societat de la política? Què provoca el sentiment de desafecció de la població davant dels seus dirigents? La política ha perdut bona part de la seva capacitat d'afrontar els reptes de futur ja que segueix pensant en un tipus de societat que ha canviat i canvia molt més de pressa que les seves estructures i formes d'entendre el poder. El món està travessant un període no només de crisi econòmica sinó també de crisi social, que està portant a la humanitat a un canvi d'època. Fins i tot, la debilitat de del sistema democràtic pot deixar entreveure també una crisi de caire institucional i, mentre tot canvia, la societat s'aparta cada cop més de la presa de decisions institucionals, situant-se en els llims de l'abstenció sistemàtica i en la desafecció democràtica.

Les transformacions són evidents. La precarietat de la feina limita les antigues seguretats en els projectes vitals. Hem passat de “una vida, una feina” a un escenari d'imprevisibilitat constant. La feina ha deixat de ser la columna vertebral de la vida de les persones i, si bé això no ha de ser necessàriament negatiu, sí que ho són les conseqüències que se'n deriven. Abans el homes i les dones disposaven d'un marc notablement estable, a l'entorn d'espais com la família, l'escola, el barri o la feina. Tots aquests espais es mouen, trontollen i es fan més diversos i heterogenis. La política i les polítiques segueixen adreçant-se a una societat que ja no existeix. El sistema trontolla, entre d'altres coses per la manca de connexió amb les transformacions de fons que han anat alterant de dalt a baix l'escenari econòmic, social i informatiu.

Tots som conscients d'aquest col·lapse, sabem que hi ha quelcom que no funciona. La incorporació de la dona al mercat laboral no ha canviat la distribució dels temps dedicats a les labors domèstiques i a la cura dels infants. La família tradicional desapareix poc a poc sacsejada per les corrents de fons mentre que el concepte d'individualitat pren força als països del primer món on les persones que viuen soles ja representen un quart de la població. La família, tal i com la coneixíem fins ara, ha anat perdent part de la seva funció de socialització i això és força irreversible. Les exigències que planteja una família fortament articulada i capaç de formar en valors i actituds, contrasta amb les exigències laborals actuals i les dinàmiques de forta individualització

Alhora, l'esperança de vida continua avançant, projectant forts interrogants quina serà la qualitat de vida d'aquestes persones en els anys guanyats i com això farà modificar el concepte de “tercera edat” i jubilació, molt vinculats a una visió productivista de l'existència. Però és que els temps de vida ja no són igual que abans: hem passat del procés de ser nens,

adolescents, joves, madurs i vells a un constant replantejament dels límits i de les fites vitals. El temps formatiu s'allarga indefinidament, mentre els temps laborals es diversifiquen, s'escurcen i s'amplien simultàniament, i ningú acaba de saber que vol dir ser vell i quan comença i acaba aquesta condició. El sistema polític no dona respostes a aquests interrogants.

"La societat actual és més individualista, més desvinculada del seu entorn pròxim, ofegada en una sensació de risc i d'incertesa perpètua i les estructures polítiques que la governen encara estan ancorades en conceptes que ja no existeixen i que la impossibiliten per donar respostes als problemes d'avui dia. Si bé tothom accepta la democràcia com un bon sistema de govern, és evident que no funcionar bé com li seria exigible", afirma Joan Subirats, doctor en ciències econòmiques i catedràtic de ciència política de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

La democràcia al segle XXI

En sentit estricte, la democràcia és una forma de govern, d'organització de l'Estat, en la qual les decisions col·lectives són adoptades pel poble mitjançant mecanismes de participació directa o indirecta que li confereixen legitimitat als representants i que crea una convivència social en la qual tots els seus habitants són lliures i iguals davant la llei, i on les relacions socials s'estableixen d'acord a mecanismes contractuals. D'altra banda, des d'un punt de vista econòmic, la democràcia originalment establia un lligam entre l'Estat nació i el mercat nacional que permetia un equilibri socioeconòmic on les polítiques redistributives eren capaces de compensar el possibles desajustos que derivaven d'aquest binomi. Però el fenomen de la globalització va dinamitar aquesta convivència més o menys ben avinguda.

Actualment el mercat va més enllà de les fronteres d'un país i, segons paraules del professor Subirats, ha saltat a l'àmbit de l'economia financera que es mou en terrenys molt allunyats de l'economia real de les persones. "El món econòmic ha transcendit el marc clàssic d'Estat nació, el mercat és lliure i ha superat en bona part els condicionants territorials i així es fa difícil parlar de sobirania", explica. De fet, això provoca que hi hagi una asimetria entre els problemes reals de la societats i la possibilitat de resposta que tenen els governs dels estats. Als països els afecten temes i qüestions, sobre les que els seus governs poc hi poden fer. A tall d'exemple, l'actual crisi financera global que ha estavellat les economies més pròsperes del planeta ha creat problemes concrets i reals que pateixen les persones. Però se li ha volgut donar una resposta individual on cada estat nació decidia les seves pròpies mesures, quan la greu situació exigia de presa de decisions polítiques i econòmiques de caire global.

I això, com afecta la democràcia? El professor Subirats alerta que si la democràcia no és capaç de donar resposta als problemes reals de la ciutadania corre el perill de perdre suports. L'actual situació de crisi erosiona directament el sistema democràtic i provoca un augment del percentatge de votants identificats amb l'abstenció. Per exemple, es pot comprovar com a les poblacions més desfavorides són les que compten amb un percentatge d'abstenció més elevat en qualsevol consulta ciutadana o electoral, ja que quan la situació personal i social és més crítica menys confiança es té en les respostes que puguin donar els sistemes de govern.

Però és precisament en aquests moments de desconfiança generalitzada davant els sistemes democràtics quan la política és més necessària que mai, amb vista a poder reactivar la

capacitat de la societat de transformar el seu entorn. La societat ha de demanar responsabilitats als seus polítics i exigir-los transparència en les seves accions, a més d'implicar-se en la presa de decisions a través de la participació i la mobilització ciutadana. " La política és cosa de tots i afecta tots els aspectes de la vida de les persones; per això la política és molt més present del que sembla a les pàgines de societat, cultura i esport dels diaris que no pas en la secció de política i economia", reflexiona el professor Subirats.